

М. М. Желєзняк

Валки

ВАЛКИ – місто Харківської області, райцентр. Знаходиться на обох берегах р. Мжа (притока Сівер. Дінця) і її притоки Турушки, на автомагістралі Харків–Київ, за 10 км від залізнич. ст. Ков'яги та за 55 км на Пд. Зх. від Харкова. Автостанція. Має автобусне сполучення з містами Київ, Харків, Полтава, Кіровоград, Черкаси, Канів, Олександрія, райцентрами Нова Водолага, Коломак, Чутове, с-щами Старий Мерчик, Ков'яги та 16-ма селами Валків. р-ну. Площа 11,3 км². Насел. 10 381 особа (2001, складає 94,1 % до 1989), переважно українці. В. є одним із найстаріших поселень Слобід. України. У серед. 1-го тис. до н. е. на тер. сучас. В. існувало скіф. поселення. Вперше згадуються в «Естракті про слобідські полки» (1555) та в «Книге, глаголема большой чертеж» (1627). Тут, на Мурав. шляху, моск. цар І. Грозний заснував постійну сторож. охорону з невеликим укріпленням. Це була найвіддаленіша сторож. точка Моск. держави, далеко висунута в степ від відомих тоді міст. 1638 валків. землі відійшли до Польщі. 1645, 1646, 1680, 1691, 1699 та 1711 зазнали спустошливого набігу татар. 1646 тут збудовано острог. 1647 В. відійшли до Моск. держави, а 1660 заселені «черкасами», тобто вихідцями з центр. укр. земель. 1661–1765 – сотенне містечко Харків. слобід. козачого полку. 1665 містечко було перенесене на береги р. Мжа, де воно стоїть і нині. 1780 В. надано статус повіт. міста. На поч. 20 ст. були охоплені чисел. селян. повстанням. Від 1923 – райцентр, від 1938 – місто рай. підпорядкування. Мешканці В. зазнали голоду 1932–33. Від 19 жовтня 1941 до 16 вересня 1943 – під нім.-фашист. окупацією. В. були важливим стратег. пунктом у системі оборони німців (т. зв. Мжинський рубіж, що закривав цілу сітку шляхів). Серед найбільших підприємств – дослід. завод Фіз.-тех. інституту низьких т-р НАНУ, молокозавод, завод буд. виробів, хлібозавод, приватне підприємство з виробництва харч. продуктів «ГАЛС». У цілому ряді агрофірм та КСП працює розгалужена мережа цехів з переробки с.-г. продукції, торг. закладів. У В. – заг.-осв. школа, лицей, 3 дитсадки, школа мистецтв з муз., худож. та гончар. відділ.; лікарня, поліклініка; Нар. Дім «Іскра», 2 б-ки; відділ. 5-ти банків; готель. Десятьом колективам худож. самодіяльності присвоєно почесне звання «народний». Діє [Валківський краєзнавчий музей](#). Стало традиційним проведення у В. обл. фестивалів фольклор. колективів «Валківська толока» та Всеукр. фестивалю ветеран. хорів. Реліг. громади: УПЦ МП, євангел. християн-баптистів, християн віри євангельської. Встановлено пам'ятник П. Грабовському; мемор. комплекс жертвам воєн. дій 1918–20; меморіали Слави воїнам-визволителям, воїнам Степового

фронту – «Танк Т-34» та «Дідова долина», де поховано понад 2 тис. осіб, розстріляних фашистами. З В. пов'язані життя і діяльність багатьох видат. людей України. Зокрема, ще у 18 ст. торував тут стежки мандрів. філософ-просвітитель Г. Сковорода, розвивали свій дар літератор І. Вернет та поет В. Кулик (19 ст.). У В. народилися математик, ректор Харків. університету (1837–39) А. Павловський, гістолог, д-р вет. н. *М. Пилипенко*, фахівець у галузі лісівництва *М. Ткаченко*; письменник *П. Панч*, літературознавець *І. Момот*; майстер худож. кераміки [Ф. Гнідий](#), скульптор [А. Дараган](#); нар. арт. УРСР *М. Частій*; генерал Армії УНР *М. Пересада-Суходольський*, Герой Радянського Союзу [В. Коляда](#).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Альбовський Є. О. Валки, українний город Московского государства. Х., 1905;
2. Руценко П. Т. Валки. Х., 1965;
3. Культура сіл Харківщини. Конкретні соціокультурні дослідження. Х., 2002.

Бібліографічний опис:

Валки / М. М. Желєзняк // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Желєзняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-32994>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).